

PERSPEKTIVA UPOTREBE KRIPTOVALUTA U BIH

Pregledni članak

**Žana Alić, email: alic.nana@yahoo.com,
Doc. dr. Lejla Skopljak, email: lejla.skopljak@iu-travnik.com
Doc. dr. Azra Ahmić, email: azraahmic30@gmail.com
Internacionalni univerzitet Travnik**

Sažetak: Motiv za istraživanje na temu “Perspektiva upotrebe kriptovaluta u BiH” jeste nastojanje da se pokaže kako BiH ima perspektivu za upotrebu kriptovaluta i da one postaju sve bitnije platežno sredstvo te da je glavni adut koji stoji iza kriptovaluta vojna kriptografija koja se ne može probiti. Posljednih godina na ovom polju u BiH je učinjeno mnogo. Javnost sve više zna o kriptovalutama, počinje trgovati s njima, kupovati/plaćati različite vrste proizvoda/ usluga i još mnogo toga. Da je BiH napravila veliki iskorak i da hrabro korača stazama kripto svijeta govori i činjenica da je grupa mladih entuzijasta na čelu sa Nedžadom Smajić iz Sanskog Mosta pokrenula našu kriptovalutu RuXCrypto (RXC). Niste znali? Da... Da... RXC je prva bosanskohercegovačka kriptovaluta koja se pojavila na svjetskoj berzi. Pojava ove valute na berzi dovela je do otvaranja prve mjenjačnice RXC-a u BiH, kao i prelaska velikog broja trgovinskih i uslužnih preduzeća na model plaćanja kriptovalutama. Možemo zaključiti da je budućnost stigla, a na nama je da se pripremimo na vrijeme.

Ključne riječi: perspektiva, kriptovaluta, RuXCrypto (prva bh. kriptovaluta), upotreba u BiH.

PERSPECTIVE ON THE USE OF CRYPTOCURRENCIES IN BIH

Abstract: The motive for the research on the topic "Perspective on the use of cryptocurrencies in BiH" is an effort to show how BiH has prospects for the use of cryptocurrencies and that they are becoming an increasingly important means of payment and that the main trump card behind cryptocurrencies is military cryptography. Much has been done in this field in BiH in recent years. The public knows more and more about cryptocurrencies, starts trading with them, buying/paying for different types of products/services and much more. The fact that BiH has made a big step forward and is bravely following in the footsteps of crypto world is also shown by the fact that a group of young enthusiasts led by Nedžad Smajić from Sanski Most launched the cryptocurrency RuXCrypto (RXC). You didn't know? Yes... Yes... RXC is the first cryptocurrency in Bosnia and Herzegovina to appear on the world stock exchange. The appearance of this currency on the stock exchange led to the opening of the first RXC exchange office in BiH, as well as the transition of a large number of trade and service companies to this model of payment. We can conclude that the future has arrived, and it is up to us to prepare in time.

Keywords: perspective, cryptocurrency, RuXCrypto (the first BiH cryptocurrency), use in BiH.

1. UVOD

Svijet danas poznaje štampani novac, ali i digitalni novac kojim plaćamo putem naših kreditnih/debitnih kartica, Paypal uslužnog servisa itd. Ove valute bez obzira u kojem obliku da su i bez obzira kako se koriste nazivamo fiat. Sve navedeno za nas je novac i mi ga vrednujemo jer nam je institucija pod čijim upravom živimo zapovijedila da ga smatramo vrijednim. To znači da je novac današnjice u potpunosti centraliziran i pod kontrolom države. Centralizovan pristup donosi sa sobom niz nedostataka kao što su sigurnost, mogućnost zloupotreba i slično. Kao odgovor na centralizaciju i kontrolu od strane države nastaju kriptovalute.

2. KRIPTOVALUTE – POJAM I RAZVOJ

Tvorac prve kriptovalute je Satoshi Nakamoto. To je ime, koje koristi nepoznata osoba ili skup osoba, a dizajnirala je bitcoin i stvorila prvu referentnu implementaciju i prvu bazu podataka – blockchain (lanac blokova). „Kriptovalute se odnose na specifične digitalne tokene ili digitalne novčiće za koje ne postoji mogućnost kopiranja ili svojevolljne proizvodnje, s osnovnim ciljem ispunjenja određene svrhe prilikom slanja između dvije elektronske adrese“.⁵²

Ako ste pomislili da to zvuči kao primjer digitalnog fiat-a, ili da su to novčići koje susrećemo u raznim igricama, koje možemo osvojiti ili kupiti za novac... niste dobro razumjeli. Odgovor se nalazi u dijelu definicije koju smo naveli: „nije moguće kopirati ni svojevolljno proizvesti“ i to zahvaljujući tehnologiji koja se zove blockchain (lanac blokova). Blockchain tehnologija zasniva se na lancu blokova, a koja obezbjeđuje kreiranje distribuirane baze podataka. Ova tehnologija omogućava potpunu privatnost, ne zavisi od broja transakcija ili toga koliko ih se obavlja u jednom trenutku. Blockchain tehnologija je u potpunosti transparenta kao ni jedna do sada.⁵³

Pojasnimo: novčići u igricama su digitalna valuta, koju kontrolira jedna korporacija, vlasnik igre. Dakle, centralizovana je. Mogu se stvoriti iz ničega, nisu jedinstveni, mogu se kopirati, količina im nije konačna. Ono što je potrebno da se promijeni stanje računa nekog igrača je promjena u bazi podataka, bez da se ukupni iznos novčića negdje drugdje smanji isto kao i s fiat valutama. Kod kriptovaluta zalihi kontrolira zajednica tj. blockchain tako da u svakom trenutku svi mogu provjeriti koliko je novca preostalo na nekom računu, kako, kome i u kojoj količini su poslani. Kod kriptovaluta ukupna količina se zna. To znači da nije moguće stvoriti više novca na jednom računu bez da se količina na nekom drugom računu za jednako toliko smanji. Prema Bitfalls⁵⁴ jako je važno u vezi kriptovaluta razumijeti da se ne radi bukvalno o valutama, već o protokolu kao skupu pravila kojim se tačno definiše proticanje informacija od jedne do druge tačke (npr. od tačke A do naredne tačke B). Kao primjer za objašnjenje može poslužiti vodovodna mreža. S obzirom da svi upotrebljavaju vodu, ona baš poput protokola – kreće sa ubacivanjem s jedne strane cijevi, a izlazi s druge strane cijevi. Dakle, protokol kojim se prenosi voda označava protok kubika vode (kao prenosnih jedinica) kroz cijev, kao prenosni medij. Slično nevednom, Bitcoin i Ethereum također predstavljaju protokole kao način prenosa podataka između elektronskih lokacija. Imajući u vidu da bilo koji protokol posjeduje tip

⁵² Citirano: Bitfalls, Bruno, 2017., Šta su kriptovalute, 25.11.2021.

⁵³ Zyskind, G., Nathan, O., Pentland, A., 2015., Decentralizing Privacy: Using blockchain to protect personal data, IEEE Security and privacy Workshop, IEEE Computer Society, (180:18).

⁵⁴ Bitfalls, Bruno, 2017., Šta su kriptovalute, <https://bitfalls.com/hr/2017/08/20/cryptocurrency/>, 27.11.2021.

podataka koji se putem njega šalju (što su u prethodnom primjeru predstavljali kubici vode), tako i u slučaju kriptovaluta podaci nose naziv token određenog protokola. U okviru Bitcoin protokola postoji 1 BTC (kao token u Bitcoin protokolu), dok unutar Ethereum protokola postoji 1 Ether (kao token u Ethereum protokolu).

„Kriptovalute kao digitalni novac su zapravo tokeni određenog protokola/softvera ili grupa podataka koja se šalje sa jedne na drugu elektronsku lokaciju, uz istovremenu najavu te transakcije korisnicima tog određenog protokola“.⁵⁵ Posljedično, slanjem tokena sa početnoj adrese na drugu adresu (to jeste, novčanik) dolazi do smanjenja broja tokena, dok toj transakciji (slanju) svjedoče odnosno potvrđuju je svi korisnici datog protokola. Što se tiče vrijednosti podataka (tokena), oni je sami po sebi nemaju, već im tu vrijednost daju sami korisnici. Kada se radi o primjeru „protokola vode“, voda također nema vrijednost sama po sebi, ali našim shvatanjem da je možemo upotrijebiti za razne potrebe i radnje (npr. piće, pranje, kuhanje, proizvodnju) – njoj je pripisana vrijednost. Stoga, vrijednost kriptovaluta postoji shodno našoj odluci, a ne odluci određenog centralnog autoriteta. Bitno je istaći da svaki protokol ima specifičnu svrhu korištenja. Radi komparacije, Bitcoin zamjenjuje tradicionalne valute, na Ethereumu se kreiraju drugi tokeni, Siacoin služi za čuvanje datoteka (spremanje), Zcash ima ulogu anonimnog Bitcoina, Augur se koristi za buduća predviđanja i slično.

2.1. Prednosti kriptovaluta

Niz elemenata podstiče ulaganje u kriptovalute:

1. Uveliko je otežan posao hakiranja Blockchain-a, za šta je potrebno hakirati hiljade kompjutera istovremeno, što predstavlja gotovo nemoguću misiju.
2. Prisutan je stalno rastući broj korisnika kriptovaluta, čime se pokazuje tendencija da dođe do zamjene sadašnjeg novčanog sistema u čitavom svijetu.
3. Kako postoji ograničenje u vezi količine novčića, povećana je njegova otpornost na inflaciju (limit bitcoina je 21 milion).
4. Samo obavljanje transakcija se ne plaća.
5. Vršiti se verifikacija i trajna registracija obavljenih transakcija u javni registar (odnosno centralnu knjigu), koji nije moguće mijenjati. Slanje novca kao proces poredi se sa slanjem e-maila, dok se na jedan USB stick može smjestiti čitava tržišna kapitalizacija u sistemu.
6. Trajna je vidljivost svih ikada napravljenih transakcija.
7. Ne postoji kontrola kriptovaluta od bilo koje osobe ili institucije, već one posjeduju sopstvenu mrežu funkcionisanja, odnosno upotrebljavaju decentralizacijski princip (čiji je naziv „peer to peer“).⁵⁶

2.2. Nedostaci kriptovaluta

Kao nedostaci kriptovaluta se mogu navesti:

1. Nakon nekoliko potvrda transakcije kriptovalute su nepovratan proces.
2. Kriptovalute nemaju zaštitu korisnika od prijevare u odnosu na standardne kreditne kartice.

⁵⁵ Bitfalls, Bruno, 2017., Kriptovalute nisu valute, <https://bitfalls.com/hr/2017/08/20/cryptocurrency/>, 27.11.2021.

⁵⁶ Wikipedia, 2021., Kriptovalute, <https://sh.wikipedia.org/wiki/Kriptovaluta>, 27.11.2021.

3. Banke odbijaju saradnju sa digitalno-valutnim kompanijama i ne pružaju usluge njihovim korisnicima.
4. Kako bi se kriptovalute mogle upotrijebiti na globalnom nivou, mnogi uslovi trebaju biti zadovoljeni. Tako se javljaju potrebe za sve jačim kompjuterima sa specijaliziranim hardverom i softverom za njihovo korištenje.
5. Kriptovalute nemaju jak i razvijen sistem za zaštitu potrošača, za razliku od tradicionalnih finansijskih proizvoda.
6. Ukoliko je neki softver štetan ili ako dođe do brisanja podataka na internetu, može doći do trajnog gubljenja ili uništenja kriptovaluta.
7. Baza su im komplikovani matematički algoritmi dekodiranja. Zbog toga mnoge države imaju dosta oprezan pristup jer se boje njihovih efekata na finansijsku sigurnost.
8. Pojedine zemlje su uvele zabrane u vidu ogromnih novčanih kazni.⁵⁷

2.3. Vrste kriptovaluta

Više hiljada kriptovaluta je trenutno prisutno na tržištu, dok po važnosti i vrijednosti Bitcoin dominira. Bitcoin kao prva, najviše rasprostranjena i poznata kriptovaluta predstavljena je od strane osobe koja se zove Satoshi Nakamoto. Zabilješke svih transakcija u Bitcoin mreži nalaze se u javnoj knjizi kroz upotrebu sopstvene valute, koja nosi isti naziv Bitcoin. Bitcoin se može steći na dva načina: kroz kupovinu novcem ili zamjenom za druge proizvode/usluge (prvi način), ili kroz „rudarenje“ kao drugi način, što podrazumijeva uključivanje pojedinaca ili kompanija da održavaju mrežu Bitcoina i u zamjenu dobiju bitcoine. Slanje i primanje bitcoina korisnici obavljaju elektronskim putem na svojim mobitelima, kompjuterima ili web aplikacijama, a to im sve omogućavaju kompjuterski programi ili digitalni novčanici.

U tabeli 1. prikazane su tržišne vrijednosti određenih kriptovaluta na 26.11.2021. Kao što vidimo kurs kriptovaluta je bio mnogo manji u vrijeme početka pandemije Covid 19.

Tabela 2. prikazuje porast vrijednosti kriptovaluta na 01.12.2021. te promjene vrijednosti u toku na 24h. Vrijednost kriptovaluta određuje se na temelju ponude i potražnje na tržištu te zbog toga dolazi do visoke stope volatilnosti, odnosno velikih oscilacija cijene na dnevnom nivou (i do +/-20%). U jednoj minuti tržišna vrijednost kriptovaluta zna oscilirati mnogo.

Red.b r.	Naziv kriptovalute	Oznaka	Kurs	Promjene vrijednosti % na 24h
1.	Bitcoin	BTC	6.765,80 EUR	- 8.57 %
2.	Bitcoin cash	BCH	226,60 EUR	- 11.24 %
3.	Ethereum	ETH	169,04 EUR	- 11.98 %
4.	Litecoin	LTC	41,81 EUR	- 12.93 %
5.	Zcash	ZEC	34,74 EUR	- 12.49 %

Tabela 1. Kurs kriptovaluta na 09.03.2020.⁵⁸

⁵⁷ Wikipedia, 2021., Kriptovalute, <https://sh.wikipedia.org/wiki/Kriptovaluta>, 01.12.2021.

⁵⁸ Kriptomat, Support team, 2021., Tečaj kriptovaluta, <https://kriptomat.io/hr/tecaj-kriptovaluta/>, 26.11.2021.

Red.b r.	Naziv kriptovalute	Oznaka	Kurs	Promjene vrijednosti % /24h
1.	Bitcoin	BTC	50.664,30 EUR	- 1.66 %
2.	Bitcoin cash	BCH	506,47 EUR	- 1.31 %
3.	Ethereum	ETH	4.146,67 EUR	+6.16 %
6.	Litecoin	LTC	184,23 EUR	+4.31 %
7.	Zcash	ZEC	198,13 EUR	+2.73 %

Tabela 2. Kurs kriptovaluta na 01.12.2021.⁵⁹

3. PERSPEKTIVE UPOTREBE KRIPTOVALUTA U BIH

Kriptovalute su sve popularnije u BiH i sve više ljudi razgovara o njima te se odlučuju na kupovinu i trgovinu istima. Glavni razlog tome jeste taj da su u potpunosti decentralizovne i da nemaju vlasnika. Postoji veliki broj adresa na internetu koje nas upućuju kako da krenemo u susret izazovu s njima. Tako kriptozajednica u BiH svojim forumom na adresi: Crypto.ba ima za cilj da educira našu širu zajednicu o kriptovalutama, blockchain-u, novostima o dešavanjima u svijetu, hardveru, trgovini, oglašavanju, mogućnostima zarade prve bh. kriptovalute i mnogo toga još.

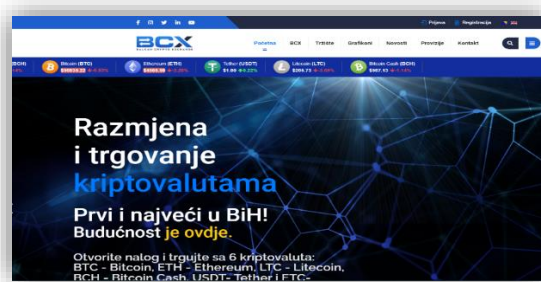
3.1. Prva mjenjačnica u BiH

Od 2018. godine je u Banja Luci osnovana prva platforma u BiH za kupovinu, prodaju i razmjenu digitalne imovine. Radi se o Balcan Crypto Exchange ili BCX. Njeni osnivači su Nikola Klak i Boris Majstorović. BCX je brend firme Digital Assets Managment. Prvi proizvod BCX je bila BCX mjenjačnica prema primjeru nekih poznatih firmi, a danas stanovnici BiH imaju mogućnost kupiti/prodati kriptovalute. Razlog za pokretanje te ideje je taj što se veliki broj stanovništva već bavio „rudarenjem“⁶⁰ kriptovaluta, ali su bili u problemu kako unovčiti iste jer je BiH izvan EU i dugo je bila na sivoj listi. Posjeduju i BCX berzu gdje se stvara vlastito tržište kriptovaluta. Radi se o multifunkcionalnoj platformi koja trenutno radi na popitisanju ugovora na firmama kako bi korisnici njihove platforme mogli kupovati i plaćati robu sa svog računa na BCX platformi.⁶¹

⁵⁹ Isto, 01.12.2021.

⁶⁰ “Rudarenje“ je proces potvrđivanja i dodavanja novih transakcija u “blockchain“
 Citirano: Službena stranica EU, 2021., Sve što trebate znati o kriptovalutama,
https://ec.europa.eu/croatia/cryptocurrencies_and_blockchain_all_you_need_to_know_h, 02.12.2021.

⁶¹ Večernji list, 2020., A.Ž., U BiH će se trgovina vršiti kriptovalutama,
<https://www.vecernji.ba/vijesti/u-bih-ce-se-trgovina-vrsiti-i-kriptovalutama-1435540>, 02.12.2021.

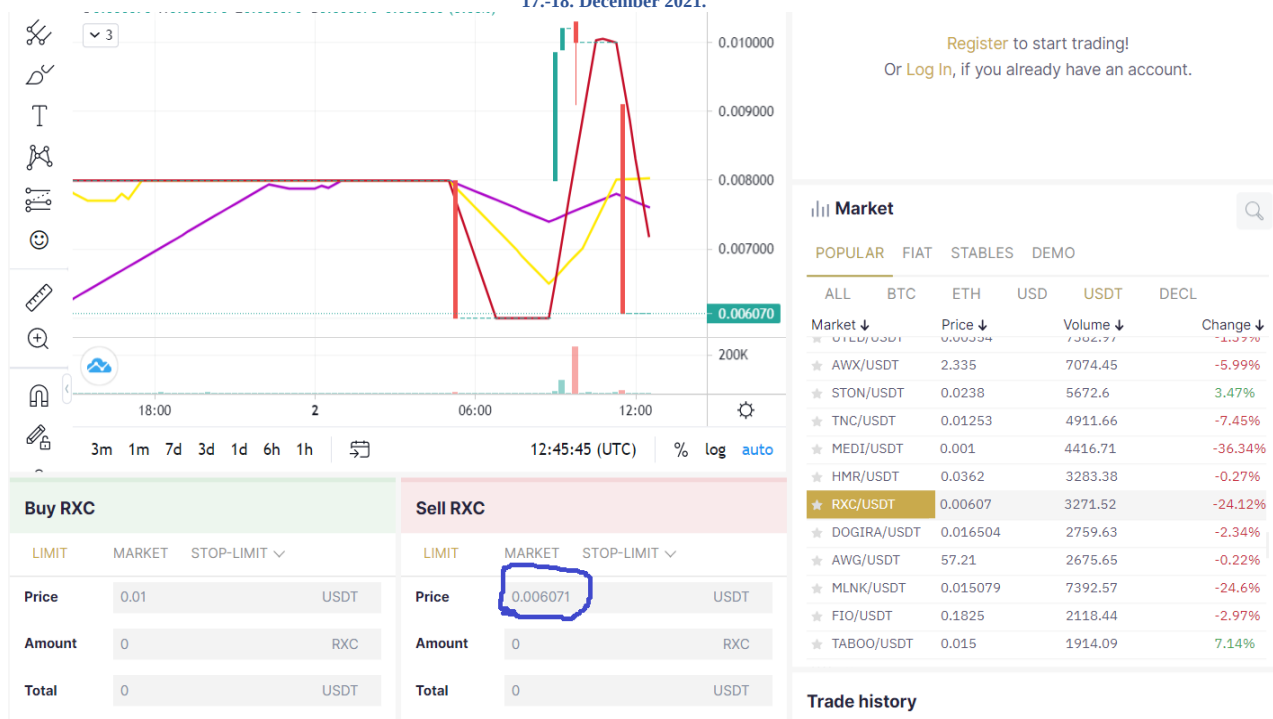
Slika 1. Sučelje BXC (Balcan Crypto Exchange)⁶²

3.2. Prva bosanskohercegovačka kriptovaluta RuXCrypto

Grupa mladih entuzijasta i kripto poznavalaca na čelu sa Nedžadom Smajić-em poznatija pod imenom Crypto.ba zajednica osnovana je 2017. god. Pored svih servisa koje nude svojim posjetiocima odlučili su da puste i prvu bosanskohercegovačku kriptovalutu kao projekt zajednice. Radi se o kriptovaluti pod nazivom RuXCrypto (RXC) koja je jedini takav projekt u BIH i susjednim zemljama. Pojava ove valute je potvrdila postojanje blockchain tehnologije u BIH. RXC kriptovaluta je započeta transparentno i kao način promocije među mladim ljudima „rudari“ od 25.09.2020. god. tako da svi koji žele mogu na taj način doći do istih. Da se situacija u BIH zahuktava kada su u pitanju kriptovalute govori i činjenica da je RXC, tačnije od 22.02.2021. navedeno na RXC/USDT na Whitebit.com koji je zapravo berza kriptovaluta licencirana od strane leguratora EU. Vrijednost RXC prema USDT iznosi 0.00607 (slika 2.). Najavljena je i dostupnost RuXCrypto i na našoj mjenjačnici BCX (Balcan Crypto Exchange) u Banja Luci – BCX.ba i na berzi u Srbiji – BCX.rs i to prema valutama bitcoinu, ethereumu te domaćim valutama. Uvidom na pomenute platforme 02.12.2021. god. nismo u mogućnosti posvjedočiti realizacije ove najave.⁶³

⁶² Izvor: <https://bcx.ba/>, (datum pristupa: 02.12.2021.)

⁶³ Boost Digital, 2020., Prva bh.kriptovaluta na svjetskoj sceni, <https://boostdigital.ba/prva-bh-kriptovaluta-na-svjetskoj-berzi/>, datum pristupa: 02.12.2021.

Slika 2. Odnos RXC/USDT na WhiteBit.com⁶⁴

3.3. Prvi kripto bankomati

„Digital crypto exchange (DCX) je društvo koje posluje kao mjenjačnica kriptovaluta i omogućava brzu, jednostavnu i sigurnu kupovinu i prodaju digitalnih kriptovaluta, kao i konverziju digitalne imovine za fiat novac, uključujući zvaničnu valutu u Bosni i Hercegovini.“⁶⁵ U svrhu unapređenja svog poslovanja firma je postavila nekoliko bankomata u BIH. Karakteristika DCX bankomata je njihova dvosmjernost, koja uključuje izdavanje kriptovalute u zamjenu za konvertibilnu domaću valutu (BAM), i suprotno, izdavanje fiat konvertibilnog novca (BAM) u zamjenu za kriptovalute. Bankomat za učinjene usluge vrši naplatu naknade koja iznosi 5% od ukupne transakcione vrijednosti. U kriptovalute koje se mogu kupiti na DCX bankomatima spadaju: Bitcoin (BTC), Ethereum (ETH), BitcoinCash (BCH), DogeCoin (DOGE) i Litecoin (LTC); a mogu se prodati BitcoinCash (BCH), Bitcoin (BTC) i Litecoin (LTC). Kripto bankomati su smješteni u prostorijama šoping mola „Delta planet“ i tržnog centra „Mercator“ u Banja Luci ali i u prostorijama novog carinskog terminala u Gradišci (Četrnja) kao i u prostorijama središta društva (Petra Mrkonjića 19, Gradiška).⁶⁶

⁶⁴ Izvor: https://whitebit.com/trade/RXC_USDT, (datum pristupa: 02.12.2021.)

⁶⁵ Citirano: DCX, 2020., O nama, <https://dcx.ba/onama.html>, 02.12.2021.

⁶⁶ DCX Exchange, 2021., Usluge, <https://dcx.ba/usluge-bankomati.html>, 02.12.2021.

Slika 3. Kripto bankomat⁶⁷

3.4. Plaćanje kriptovalutama u BIH

Da smo otišli korak dalje kada su u pitanju kriptovalute pokazuje i činjenica da Bosna i Hercegovina ima i prve trgovine u kojima se pored plaćanja u gotovini i karticama plaćanje roba može vršiti bh. kriptovalutom RXC.

Spomenuti ćemo nekoliko kompanija i početi prema rasporedu integrisanja:

1. RXC Market⁶⁸ je prvi market u kojem je svim korisnicima omogućeno da besplatno objave artikle za kripto valute, bez naknada prema Crypto.ba ili RXC Marketu.
2. SM Solution⁶⁹ sa širokim asortimanom tehničke robe (slika 4.).
3. No Limit technology⁷⁰ koja je smještena u Sanskom Mostu trguje preko svog web shop-a nolimit.ba. Asortiman njihovih proizvoda čine televizori, laptopi i telefoni.
4. Web prodavnica notnih zapisa⁷¹ - uglavnom transkripcija “demo song” sa uslugama pravljenja notnih zapisa i aranžiranja za sve vrste muzike, nude i pomoć oko teorije muzike, sviranja klavira, itd.

⁶⁷ Izvor: <https://gradiskalive.com/prvi-kripto-bankomati-u-gradisci-i-banjaluci/>, (datum pristupa: 02.12.2021.)

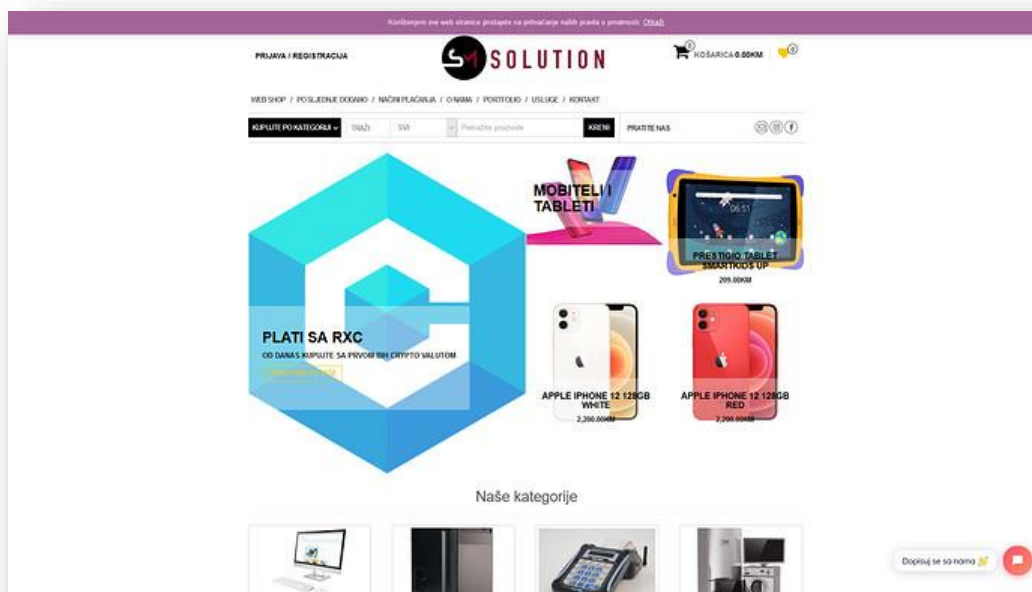
⁶⁸ RXC Market, 2021., <https://rxcmarket.com/>, 02.12.2021.

⁶⁹ SM Solution, 2021., <https://smsolution.ba/>, 02.12.2021.

⁷⁰ No Limit, 2021., <https://shop.nolimit.ba/>, datum pristupa: 02.12.2021.

⁷¹ Demosongsheetmusic, 2021., <https://demosongsheetmusic.com/>, 02.12.2021.

Slika 4. Web Shop u BiH koji prihvata plaćanje kriptovalutom RXC⁷²

3.5. Poreski tretman kriptovaluta

„Interesantno je da Centralna banka Bosne i Hercegovine ne posjeduje nikakve informacije o upotrebi bilo koje vrste kriptovaluta, niti o njihovoj rasprostranjenosti na BiH tržištu. S obzirom da su kriptovalute temeljene na internetu kroz oslanjanje na protokol mreže koja ide od jednog ka drugom računaru, one ne djeluju kao klasična valuta niti ih izdaje centralna banka. Iako se već određeno vrijeme vode rasprave o temi kriptovaluta na nivou Evropske Unije, još uvijek na tom polju nisu usvojene posebne regulative ili planirani zakonski akti usmjereni na ograničenje ili obustavu trgovine i kupovine digitalnim valutama. Građani sa svojim vlastitim novcem mogu raspolagati na željeni način, koji je usklađen sa njihovim odlukama, s tim da su ima date preporuke u vidu savjeta kako je veći rizik investiranja u kriptovalute u odnosu na investicije u ostale finansijske instrumente“.⁷³ Kao zaključak se može izvesti da sve radnje sa kriptovalutama (njihovo sticanje, trgovanje, držanje) nisu zabranjene, već nisu definisane u Bosni i Hercegovini, niti jednim zakonskim propisom, niti pravnim aktom, a samim tim su izvan dometa poreskih organa.

3.6. Upotreba kriptovaluta

Postoji niz načina na koji se mogu koristiti kriptovalute:

1. Investiranje - veliki broj građana koristi kriptovalute u svrhu investiranja. Oni prate fluktuacije kriptovaluta, te prodajom/kupovinom istih pokušavaju da zarade izvjesna sredstva. Kako ne postoji centralizacija kriptovalutnog tržišta i cijena te kako se dešavaju brze i učestale fluktuacije u ponudi i potražnji, sve to utiče na velike cjenovne promjene koje mogu ići iznad

⁷² Izvor: <https://crypto.ba/t/gdje-potrositi-rxc/5316>, (datum pristupa: 02.12.2021.)

⁷³ Citirano: Unija, računovodstveni srevi, 2018., <https://unija.com/sl/kriptovalute-u-bosni-i-hercegovini/>, 02.12.2021.

20% u toku jednog dana. Tako da ovo privlači i špekulante koji trguju istima po principu “kupi jeftino – prodaj skupo” pa se kriptovalute često dovode u vezu sa špekulacijom.

2. Kupovina - veliki broj ljudi prihvata Bitcoin kao način na koji će obavljati plaćanje. Tako da se istim može platiti školarina, mogu se kupiti umjetnička djela, platiti karte za predstave, platiti ručak u nekim restoranima, putovati svijetom, može se kupiti kuća ili automobil, a može se čak i putovati u svemir. Kada je u pitanju naša zemlja vidjeli smo da trenutno imamo nekoliko prodavnica u kojima možemo koristiti kriptovalute, pa čak i našu bh. kriptovalutu RuXCrypto.

3. Slanje novca - kada je u pitanju slanje novca, kriptovalute imaju mnogo prednosti u odnosu na slanje tradicionalnog novca. Otvaranje korisničkog računa za korištenje kriptovaluta je jednostavno. Nije potrebno donositi dokumente za razliku od pošte, banke. Slanje kriptovaluta je brže, jer ne postoje posrednici što ujedno ovaj proces čini znatno jeftinijim. Tu se bankarski sektor osjetio ugroženim jer je stvorena mogućnost brzog i jednostavnog prijenosa novca bez provizija posrednika. Činjenica je da finansijske institucije ostvaruju velike prihode na osnovu provizija, a kriptovalute im to ugrožavaju pa je za očekivati da će pokušati sve kako bi spriječile njihov opstanak.⁷⁴

4. ZAKLJUČAK

Na osnovu radne teme „Perspektiva upotrebe kriptovaluta u BIH“ iznosimo sljedeći zaključak: Kriptovalute se odnose na specifične digitalne tokene ili digitalne novčiće za koje ne postoji mogućnost kopiranja ili svojevoljne proizvodnje. Funkcionišu kao elektronski zapisi o određenim vrijednostima. Njihovo pohranjivanje se vrši u vidu elektronskih ili digitalnih novčanica na internet stranicama koje obavljaju takav tip usluga. Važnost kriptovaluta je porasla u ekonomiji s razvojem informacionih tehnologija. Svojem razvojem počele su zabrinjavati centralne banke.

Kako kriptovaluta u cjelosti predstavlja digitalnu valutu, njena upotreba zasniva se na kriptografiji koju karakteriše povjerenje. Iako se kao najveća prednost kriptovaluta navodi nepostojanje regulacije i decentralizacija sistema, to ujedno čini i ključni uzrok ogromne promjenjivosti cijena kriptovaluta, zavisnih direktno od kretanja ponude i potražnje. Funkcionisanje kriptovaluta temelji se na ocaravajućoj blockchain tehnologiji, koja najavljuje rješavanje određenih najtežih problema vezanih za finansijsku tehnologiju. S obzirom da nije moguća promjena blockchain tehnologije, kao distribuirane baze podataka, njena primjena i realizacija transakcija (direktnih, a ne centraliziranih) može dovesti do uvođenja značajnih promjena u društvenom i ekonomskom pogledu globalno.

Rad naših entuzijasta iz Sanskog Mosta i puštanje prve bosanskohercegovačke kriptovalute u promet pokazuje da vrijeme kriptovaluta uveliko dolazi. Pojava prodavnica u kojima se može plaćati kriptovalutama na BH tržištu, pojava mjenjačnica te kriptobankomata i navođenje naše prve kriptovalute na kripto berzi WhiteBit pokazuju da su kriptovalute ušle u BIH i da imaju perspektivu razvoja u BIH.

Dakle, kriptovalute bi mogle postati novac budućnosti jer to svijet tako želi, a blockchain tehnologija bi mogla postati tehnologija broj „1“. Ono što ostaje državama je da će morati da se suoče sa definisanjem zakonskih regulativa i to jako brzo.

⁷⁴ Dević, B., 2018., Kriptovalute, <https://zir.nsk.hr/islandora/object/efst:2288/preview>, (43:11), 02.12.2021.

5. LITERATURA

- [1] Bitfalls, Bruno, 2017., Kriptovalute nisu valute, <https://bitfalls.com/hr/2017/08/20/cryptocurrency/>, 27.11.2021.
- [2] Bitfalls, Bruno, 2017., Šta su kriptovalute, <https://bitfalls.com/hr/2017/08/20/cryptocurrency/>, 25.11.2021.
- [3] DCX Exchange, 2021., Usluge, <https://dcx.ba/usluge-bankomati.html>, 02.12.2021.
- [4] DCX, 2020., O nama, <https://dcx.ba/onama.html>, 02.12.2021.
- [5] Demosongsheetmusic, 2021., <https://demosongsheetmusic.com/>, 02.12.2021.
- [6] Dević, B., 2018, Kriptovalute, <https://zir.nsk.hr/islandora/object/efst:2288/preview>, (43:11), 02.12.2021.
- [7] Kozić, M., Radivojević, D., 2021., Nova tehnološka rješenja u izbornim procesima BIH zasnovana na blockchain tehnologiji, XII Zbornik radova Interncaionalni Univerzitet Travnik., (431:66)
- [8] Kriptomat, Support team, 2021., Tečaj kriptovaluta, <https://kriptomat.io/hr/tecaj-kriptoaluta/>, 26.11.2021.
- [9] No Limit, 2021., <https://shop.nolimit.ba/>, datum pristupa: 02.12.2021.
- [10] RXC Market, 2021., <https://rxcmarket.com/>, 02.12.2021.
- [11] Službena stranica EU, 2021., Sve što trebate znati o kriptovalutama, <https://ec.europa.eu/croatia/cryptocurrencies> and blockchain all you need to know [h](https://ec.europa.eu/croatia/cryptocurrencies), 02.12.2021.
- [12] SM Solution, 2021., <https://smsolution.ba/>, 02.12.2021.
- [13] Unija, računovodstveni srevis, 2018., <https://unija.com/sl/kriptoalute-u-bosni-i-hercegovini/>, 02.12.2021.
- [14] Večernji list, 2020., A.Ž., U BiH će se trgovina vršiti kriptovalutama, <https://www.vecernji.ba/vijesti/u-bih-ce-se-trgovina-vrsiti-i-kriptoalutama-1435540>, 02.12.2021.
- [15] Wikipedia, 2021., Kriptovalute, <https://sh.wikipedia.org/wiki/Kriptoaluta>, 27.11.2021.
- [16] Zyskind, G., Nathan, O., Pentland, A., 2015. Decentralizing Privacy: Using blockchain to protect personal data, IEEE Security and privacy Workshop, IEEE Computer Society, (180:18)